

La crôs di poaritt

Autor(en): **Glauco**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Quaderni grigionitaliani**

Band (Jahr): **14 (1944-1945)**

Heft 3

PDF erstellt am: **11.08.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-14777>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

La crôs di poaritt

di GLAUCO (Ulisse Pocobelli)

Segond tambùsson

La gent:

MARTA — La mam dal bocia

BINA — Amisa da Marta

LUISIN — Muradoo

RITA — Tosa da Bina

PEDRIN — Pescadoo

In ca da la Marta, la sira dal feragòst. Marta la sa sfoga con Bina a cüntagh sü i sò tribulèri.

MARTA (traendo un sospiro)

Al passarà anca incoeu: la passarà anca questa d'ona giornada, Bina! g'ho la mia pora testa che la voeu tant spaccass: l'è come 'na fornâs! Voeuress già vess sòtt tera: là almen sarèss in pàs.

BINA

Ma, malarbèta tosa! Sa gh'ètt adoss incoeu! ma jè discors da fà?

MARTA

Bina, cossè ta voeu!
Quand ca s'è in di mè pagn, col coeur sempre süi gücc, e quand, compagn da mi, sa g'ha bisoeugn da tücc e tücc i ta scalcagna!... quand che 'na pòra mam la dev vedè 'l so tòs, andà, par scoeud la fam, a batt la soa giornada, Bina, a vègh domà quèll e minüdrin par gionta e che ma par vedèll Signor, cara Madòna, cürell, par carità!... a fà, 'na volta o l'altra la fin dal sò pòr pà....

BINA

E dai con quell'idea li n sci fissa in dal cò!
Ma, Marta, ta fee maa a vess insci....

MARTA

Sì, al sò
al sò ancami; ma quand che mi ga pensi dent...

BINA

Ma ormai l'è già passada e sa pò piü fâgh nient....

MARTA

Ma sa scüriss la vista, ma senti andà sü i fiam;
ma trema i gamp: mi senti 'n quaicòss a strepenam
ul coeur e brütt idej ma passa par la ment
comè 'n straliisc da sang comè 'n presentiment
ca dèv süced quaicòss da maa e l'è sempro insci:
ca capita tütt quell ca pensi sempro mi...

(pausa)

Ma cossè 'l fa quel tòss? I sès jè già batüü
da 'n pèzz e lü al m'ha dii che incoeu al saress vegnüü
a ca 'n poo püssee prest, insci par fass vedè
prima d'andà giò al crott coi muradoo, parchè
stasira — insci al m'ha dii — che i farèss cünt da fà
ul feragost, che incoeu j'ha metüü a tecc la cà.
Ma pararess che a st'òra al podeva già vess chi;
comenzi a pensa maa: sò gnanch piü cossè di.
To! guarda: è scià 'l Pedrin: voeu provà a domandagh:
Pedrin, da dova vegnat?

PEDRIN (da fuori)

Som stai fina giò al lâgh
a tirà a sücc la barca ca l'è 'n poo stralegnada.

MARTA

T'è minga vist, divòlt, par càs, giò in la contrada
ul mè Angiolin?

PEDRIN

No, Marta, da fioeu ga n'eva giò
in piazza a giügatà, ma 'l tò ma par da no:
l'ho propri minga vist: ben, bonasîra neh...

MARTA

Sì, bonasîra Pedro! andarò mi a vedè.
Ma indoa che al s'è incantaa, Gesümaria, quel tòss?
Mi sbattaress via 'l cò! Che cròs, Bina, che cròs!

BINA

Ma pàsàt, Marta, pàsàt: püciàna! al vegnarà!

MARTA

Al vegnarà... ma intant l'è anmò da rivà scià!
e g'ho pagüra, Bina, g'ho na pagüra adoss:
g'ho 'n pès chi 'n sci sül stòmich: g'ho chi quaicoss sül goss
ca va nè in sü nè in giò: l'è 'n crüzi, on parzepizi...

BINA

Ta see 'na peteràta: quell l'è! Ma santefizi!
al sa sarà incantaa pai piazz: dess mandi mi
la tòsa a fà 'na scorsa a cercàll — em da fa insci?
fin giò sül lavoreri...

MARTA

Ma fètt on gran piasè.

BINA (chiamando)

Rita, vegn on poo scià ! Rita, indoa ta sè ?

RITA (da fuori)

Som chi da foeu in piazzeta: parchè, ta m'è ciamaa ?

BINA

Sì, scolta, va 'n poo giò da scorsa in fond al praa
indoa i fa sü la cà

RITA (c. s.)

quela dal scior dotòr ?

BINA

Sì, propri quèla: va, Rita fa impressa, cor
e digh all'Angiolin che la soa mam l'è chi
süi gücc a spetall lü: ett capii ? e digh insci
da vigni a ca da scorsa.

RITA

a vò...

MARTA

Oh almen che la trovass !

BINA

Ma sì, la troeuvarà. Cossè stètt li a cascias !
Ma lassat minga andà, Marta, a quella manèra !

MARTA

Ah, Bina ! strüsarò la lengua giò par tèra
ma 'sta vita d'inferno mi voeu più fala, nò !
Moeuri, pitost ! Se mi savess da passà anmò
na giornadascia insci comè quella d'incoeu
mi salti dent pal lâgh....

BINA

e poeu, chi pensa al fioeu ?

chi pensa al tò Angiolin ?

MARTA

Sì, Bina, l'è par lü

ca cerchi da sta in pee, ma crèd: an podi piü.
Jè tropp vüna adrè l'altra: jè tropp i strepenon
che mi ho provaa ! oramai speti piü nient da bòn.
Tütt quell che ho patii mi la sa domà 'l Signòr.
Mi l'ho passada tûta la sfilza di dolòr
e credi, Bina, credi che sa pò piü pati
al mond püssee da quell che ho patii mi dal di
che i m'ha portaa a cà l'om sü na barèla, mòrt
pena nasüü 'l pinin. A 'n colp da quella sòrt

la sposa la moriva, restava al mond la mam
a strascinà la cròs e a piang.

BINA

Sent, Marta, fam
la santa carità: rasòna 'n poo: datt pàs:
Ogni üsc g'ha 'l se tambüss: sa dev fass persuàs
che par nüm poaritt ul nost destin l'è quell
da vîv in mezz ai crüzi e da sfrüciass la pèll...

MARTA

Pa'n tocch da pan: e poeu vedèss on brütt moment
a portass via l'om e i fioeu a tradiment
mazzaa sül lavorèri: senza mai vègan vüna
da bòn e sempro vess s'gognaa da la fortuna.
Credeva da trovà in dal mè pinin on poo
da pàs: on poo da requie: on fregüin da soo
e da dismentegà, par lü, quell che ho passaa
e gòd i sò mognin e tirà 'n zicch ul fias
ma oh sì! ho gnanch fai temp a drizzà sü 'n poo 'l cò
dopo quela mazada, che sübit n'altra anmò
l'ha m'ha inciodaa pa'n mè e mezz tacaa al letin
— col coeur sempro sfilzaa — da quell poro angerin
che sa l'è viv — ta disi — ca poss fa fà 'n quadrètt
parchè l'eva in d'on stât...

BINA

sì, sì, poro tosètt
se l'ha portada foue l'è stai propi 'n da piü
l'è stai ul sò pòr pà che l'ha pregaa par lü
pòro ratin!

MARTA

E adèss... e adèss devi vedèll
andà a batt la giornada, incrüsciaa sòta 'l sedèll
sempro con la pagüra che anca lü al pò fà
dà on moment all'altro la fin dal sò pòr pà!

BINA

Ma diàvol, Marta, diàvol: ma fam on poo 'l piàsè:
toeutt foeu quii idej dal cò: ma piasarèss savè
parchè sett sempro fissa a pensâgh denta insci
a quell ca pò süced.

MARTA

Parchè? t'al disi mi!
Parchè la mia cà l'è staita strolegada
e da quell di — o Bina — che mi ma som sposada
mi, da quell di — ta disi — g'ho piü avüü 'n moment
da requie! mai! e quand che mi ga pensi dent
domandi: Indoa ho trovaa la forza da resist
a tanti strepenòn! Ah, quanti n'ho già vist!

E adèss, som stràca, Bina: pòss piü portà 'sta cròs
e speri piü nagòtt da bòn par mi e 'l mè tòs.

BINA

Tücc, Marta tücc ga l'em la cròs da strascinà
basta voltass indrè e guardà denta pai cà:
in tücc gh'è 'l sò quaicòss: in tücc gh'è la soa fòta
ma sa dev fass coracc: resist e tegni bòta.

MARTA

Resist e tegni bòta? Ah ti ta ghee 'n bell di:
Prima sa dèv provà tütt quell che ho provaa mi
e dopo, dim on poo: dim ti se sa pò anmò
resist o sa gh'è minga da perd altro che 'l cò.

BINA

Sa dev sperà, Martina, e crèd.

MARTA

Credi piü nient!

On poo e düü poo la và: ma poeu vegn quell moment
che 'sa pò propi piü gnanca spèra nè crèd
e quand s'è in di mè pagn sa perd anca la fèd.
Da giüst gh'è nient al mond: gh'è nient e anca la mòrt
— che i dís che la sia giüsta — la fà anca lee i sò intòrt.
L'è minga vera, forsi? parchè scòrlat ul cò?
e intant... e intant quell tòs l'è minga scià gn'anmò!
e manaman l'è nòcc: mi inciodi sü la cà
e vò a vedèn un cünt.

BINA

vegni anca mi

RITA (da fuori)

Jè scià

I porta 'na barèla quarciada con'n lenzoeu

BINA

Chi?

RITA

Ul Rocch e 'l Luisin.

MARTA (con un grido d'angoscia)

Oh pora mi 'l me fioeu!

LUISIN (con dolcezza)

Marta, strimivass minga, forsi al sarà nagòtt!
strimivass minga, Marta.

MARTA (con affanno)

parchè l'è quarciaa sòtt?

Cossè l'ha fai? parlee: parlee par carità!

Fioeu mè, Angiolin... fioeu mè!...

LUISIN (c. s.)

Cito ! lassèl istà !

MARTA (con amorosa tenerezza)

Al doeurm ? Dio, sa l'è smort ! Cara, cossè i t'ha fai ?

Digal a la toa mam ! Di, cara, chii ch'è stai ?

Dimal, tesòr, rispond !

(pausa, poi con trepidazione:)

Al droeum, Luisin ?... disii...

LUISIN

No, Marta, tocchèl minga !

MARTA

Dio, sa l'è frècc !

LUISIN

Tasii

e sùghee i oeucc impressa divòlt che 'l sa spoventa

col disedass: nèm, Marta, fèvass vedè contenta,

Ecco..... al sa moeuv.

BOCIA (svegliandosi)

Oh mam, oh mam !

MARTA

cara, tesòr

som chi, chi prèss a ti.....

(con trasporto)

Oh grazia, càr Signòr !

— Fine del secondo tempo —